

3.4.2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi OKM 15/010/2015

Viittomakielen Ohjaajat ry pyytää huomioimaan seuraavat kelpoisuusvaatimuksiin liittyvät asiat varhaiskasvatuslain esitysluonnoksesta:

Voimassa olevan lain hallituksen esityksen (HE 226/2004), ministeriön kelpoisuuksia koskevan julkaisun 2007:18 ja varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esityksen (OKM059:00/2012) mukaan on selvää, että lähihoitajan tutkinnosta puhuttaessa viittomakielisen ohjauksen perustutkinnon suorittaneiden tutkinto on laissa tarkoitettu ”muu vastaava tutkinto”.

Kirjauksessa lähihoitajan kelpoisuuskohdassa kerrotaan seuraavaa (s. 25): ”Sosiaalihuollon kelpoisuuslaissa tarkoitetun muun vastaavan tutkinnon tulee vastata laajuudeltaan lähihoitajan tutkintoa. Ammattitutkinnot eivät tuo lähihoitajan kelpoisuutta. Tehtäviin soveltuva tutkinto voi olla tehtävistä riippuen **esimerkiksi viittomakielisen ohjauksen perustutkinto (viittomakielen ohjaaja)** - - Nämä tutkinnot vastaavat laajuudeltaan ja osin sisällöltään lähihoitajan tutkintoa. Niiden soveltuvuus sosiaalihuollon tehtäviin arvioidaan tapauksittain tehtävän vaatimuksen mukaan.”

HE 226/2007 yksityiskohtaisten perustelujen mukaan:

”Ehdotetun lain mukaan kelpoisuusvaatimuksena lähihoitajan tehtäviin sosiaalihuollontehtävissä olisi tehtävään soveltuva sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, jonka tutkintonimike on lähihoitaja, tai muu vastaava tutkinto. Tehtävistä riippuen kelpoisuusvaatimukset täyttävä tutkinto lastensuojelun, lasten päivähoidon sekä perhetyön tehtävissä olisi - - **viittomakielisen ohjaajan tutkinto.**”

Viittomakielen Ohjaajat ry lausuu varhaiskasvatuslain esityksestä (OKM 15/010/2015) seuraavaa:

Muutosehdotukset: (lihavoituna)

Henkilöstön koulutus päivähoidossa

”Varhaiskasvatuksen työntekijöitä koulutetaan toisella asteella (lähihoitajat/lastenohjaajat/**viittomakielen ohjaajat**) ammatillisissa oppilaitoksissa sekä korkea-asteen koulutuksessa ammattikorkeakouluissa

(sosionomi AMK) ja yliopistoissa (kasvatustieteen kandidaatti/lastentarhanopettaja). Kutakin koulutuksen järjestäjätahoa ohjaa oma lainsäädäntönsä." (s.33)

Toisen asteen koulutus ja tutkinnot (s.35)

"Ammatillisessa koulutuksessa varhaiskasvatuksen alueelle valmistavia koulutuksia ovat sosiaali- ja terveysalan perustutkinto (lähihoitaja), lapsi- ja perhetyön tutkinto (lastenohjaaja) ja perhepäivähoitajan ammattitutkinto.

- -

Lastenohjaajien keskeisiä työympäristöjä ovat muun muassa seurakunnat ja päivähoito. Tämän tutkinnon järjestäjiä oli 12 kappaletta vuonna 2013."

Viittomakielen ohjaajat valmistuvat suoritettuaan viittomakielisen ohjauksen perustutkinnon. Tutkinto muodostuu neljästä pakollisesta ja yhdestä valinnaisesta tutkinnon osasta. Tutkinnon osiin sisältyy työssäoppimista vähintään 20 opintoviikkoa. Viittomakielisen ohjauksen perustutkinnon keskeinen osaaminen on asiakkaan kehitysvaiheen kuntoutuksellinen tukeminen, joka mahdollistaa yksilön yhdenvertaisuuden ja ilmaisunvapauden. Viittomakielen ohjaajien keskeisiä työympäristöjä ovat esimerkiksi päivähoito ja koulu. Viittomakielisen ohjauksen perustutkinnon järjestäjiä oli vuonna 2013 3 kappaletta.

"Perhepäivähoitajan koulutus on kolmesta pakollisesta ja neljästä valinnaisesta tutkinnon osasta muodostuva ammattitutkinto, joka antaa kelpoisuuden työskennellä perhepäivähoidon toimintaympäristössä, sen sijaan tutkinto ei anna kelpoisuutta päiväkodin lähihoitajan/lastenhoitajan tehtäviin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007b). - -"

33§

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi 33§:n yksityiskohtaiset perustelut eivät vastaa vallitsevaa oikeustilaa: "- - viittomakielisen ohjauksen perustutkinto voisi tulla kyseeseen soveltuvana tutkintona, jos viittomakielen taitoa tarvittaisiin päiväkodissa olevien viittomakielisten lasten vuoksi."

Viittomakielen Ohjaajat ry haluaa painottaa, että viittomakielen ohjaajat hallitsevat laaja-alaisesti erilaisia erityis- ja tukikommunikaatiomenetelmiä, joista suomalainen viittomakieli ja viitottu suomi ovat vain kaksi esimerkkiä. Erään luokan valmistuessa laskettiin erilaisia puhetta tukevia- ja korvaavia kommunikaatiotapoja osattavan 17 erilaista. Lisäksi viittomakielisen ohjauksen perustutkintoon sisältyy kattava opintomäärä erilaisten apuvälineiden hallintaa. Nämä taidot eivät tue ainoastaan viittomakielisen lapsen kielen kehitystä vaan viittomakielen ohjaajien asiakaskuntaan kuuluvat myös esimerkiksi

kehitysvammaiset -, neurologisen sairauden omaavat - ja (ikätasoisesti kehittyvät) lapset, joiden koti- ja/tai äidinkieltä ei käytetä päiväkotiympäristössä. Oikea kommunikaatiomuoto ja mahdollisuudet kehittää omaa, yleisesti käytetyn, puhutun kielen ymmärtämistä ja käyttöä lisää lapsen sopeutumista sosiaalisesti esteettömään päiväkotiympäristöön.

Kuulovammainen lapsi ei ole aina viittomakielinen ja viittomakielinen lapsi ei ole aina kuulovammainen.

Perustelujen kirjaus ei vastaa STM:n oppaan (kelpoisuuksia koskevan julkaisu 2007:18) kirjausta. Oppaassa todetaan myös ”Viittomakielen ohjaajan tutkinnon suorittanut henkilö on soveltuva lähihoitajan koulutusta edellyttäviin tehtäviin **esimerkiksi** päiväkodissa, jossa on kuulovammaisia lapsia.” Kirjaus ei rajaa kelpoisuutta päiväkoteihin, joissa on viittomakielisiä tai edes kuulovammaisia lapsia.

Nykytilanteessa viittomakielen ohjaajan kelpoisuutta ei ole siis rajattu niin, että päiväkotiympäristössä tulisi olla viittomakielisiä lapsia. Tästä syystä lausuttavan varhaiskasvatuslakiesityksen 33§:ssa käytetyn Sosiaali- ja terveysministeriön Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa valtio- kunta- ja yksityissektorilla -oppaan linjaus viittomakielen ohjaajan pätevöittämisestä ainoastaan päiväkotiympäristöön, jossa käytetään viittomakieltä, on räikeästi virheellinen ja rajaa viittomakielen ohjaajien kelpoisuutta lastenhoitajan virkaan.

Viittomakielen ohjaajan ammattinimike ja viittomakielisen ohjauksen perustutkinto tutkintonimike ovat tällä hetkellä Opetushallituksessa muutoksikäsittelyssä (**opetushallituksen lausuntopyyntö 9/421/2015**) koska yleisesti on esimerkiksi koettu haastavaksi ymmärtää viittomakielen ohjaajan ammattiosaamisen olevan muutakin kuin viittomakieltä. Uusi tutkintonimike voisi olla tulevaisuudessa esimerkiksi viittomakieli- ja kommunikaatioalan ohjauksen perustutkinto.

Ihmisen osallisuutta yhteiskuntaan tai sosiaalista vuorovaikusta ei voi ylläpitää ilman yhteistä kommunikaatiotapaa tai kieltä. Ihmisyyteen kuuluu tulla ymmärretyksi ja ymmärtää toisia.

Toivomme, että lakiuudistuksen myötä varhaiskasvatuksen lastenhoitajan työtehtäviin edellytetään ammattitaitoisia henkilöä, jollaiseksi viittomakielen ohjaaja luetaan lähihoitajan ja lastenohjaajan koulutuksien saaneiden henkilöiden rinnalla.

Lausunnon keskeinen sisältö:

Tämänhetkinen esitys rajaa nykyisten kelpoisuusehtojen vastaisesti (STM 2007:18) viittomakielen ohjaajien kelpoisuutta lastenhoitajaksi (33 §). Esitys myös vaarantaisi erityis- ja tukikommunikaatiota tarvitsevien lasten mahdollisuudet saada oikea-aikaista koulutettua ja kuntoutuksellista tukea kommunikaatio- ja vuorovaikutushaasteisiin.

Esityksen 33 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa viittomakielen ohjaajan kelpoisuus on rajattu tilanteeseen, jossa päiväkodissa on viittomakielisiä lapsia. Rajaus ei vastaa viittomakielen ohjaajien koulutusta, nykyistä käytäntöä eikä STM:n kelpoisuusoppaan kirjausta ja on omiaan vaarantamaan lasten asianmukaisen tuen kommunikaatio-ongelmissa. Rajaus ei huomioi viittomakielen ohjaajien tutkinnon ja osaamisen laaja-alaisuutta, vaan rajaa sitä vanhakantaisesti ja todellisuudelle vieraalla tavalla.

Esityksessä on sivuutettu se, että viittomakielen ohjaajien kelpoisuus ja työ on laaja-alaista kommunikoinnin ja siinä esiintyvien haasteiden ja ongelmien ohjaamista. Tehtävän laaja-alaisuus ilmenee mm. opetushallituksen lausuntopyynnöstä 26.2.2015 (9/421/2015), jossa viittomakielisen ohjauksen perustutkinnon tutkintonimikkeeseen esitetään lisättäväksi sanaa ”kommunikaatioala”. Syy muutokseen on se, että tutkinto ei rajoitu vain viittomakieleen, vaan tutkinto on laaja-alaisesti kommunikointiin erikoistuva tutkinto.

Esitämme ensisijaisesti, että 33 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan seuraavasti:

Viittomakielisen ohjauksen perustutkinto on laissa tarkoitettu ”muu vastaava perustutkinto” lapsi- ja perhetyön perustutkinnon ohella.

Esitämme toissijaisesti, että 33 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan seuraavasti:

Viittomakielisen ohjauksen perustutkinnon suorittanut viittomakielen ohjaaja on kelpoinen lähihoitajan koulutusta edellyttäviin tehtäviin esimerkiksi päiväkodissa, jossa on viittomakielisiä tai muita erityis- tai tukikommunikaatiota tarvitsevia lapsia.

Viittomakielen Ohjaajat ry:n hallitus:

Jenni Ailimpieti
Karoliina Heiskanen
Elina Jämsä
Henna Keränen
Heli Lahtinen
Laura Wiik